Varlık Felsefesi · Tekrar Föyü

Ad Soyad: .....
Sınıf / No: .....

Ünite özeti

Varlık felsefesi (ontoloji)

- Konusu doğrudan varlığın kendisidir; öteki adı ontolojidir.
- Sorduğu sorular: Varlık var mıdır? Varlık nedir? Varlığın mahiyeti nedir? Varlık türleri nelerdir?
- Aristoteles varlığı felsefenin ilk konusu sayar; varlık bütün gerçeklikleri kapsadığı için birçok felsefi sistemin temelindedir.

Temel kavramlar

- Varlık: somut ve soyut var olan her şey · Madde: yer kaplayan, ağırlığı ve kütlesi olan fiziksel varlık
- Fenomen: nesne ve olayların bilinçte beliren hâli · İdea: yalnızca düşünmeyle kavranan asıl gerçeklik
- Oluş: bir şeyin meydana gelme süreci

Öz, varoluş, töz

- Öz: bir varlığın kimliğini belirleyen değişmeyen özellikleri ("Bu şeyi o şey yapan nedir?")
- Varoluş: bir varlığın kendini gerçekleştirmesi ("Bu şey kendini nasıl gerçekleştiriyor?")
- Töz: başka bir şeye bağlı olmadan var olan temel varlık; madde ise yer kaplayan, ölçülebilen fiziksel varlık

Bilim ve felsefe varlığa nasıl bakar?

- Bilim varlığın var olduğunu kabul eder; felsefe bunu da sorgular.
- Bilim görüneni gerçek sayar; felsefe görünüş ile gerçekliği ayırabilir, varlığı fiziksel dünyayla sınırlamaz.
- Bilim indirgemecidir ve nesnel bilgiye ulaşır; felsefe bütüncüldür ve ulaştığı bilgi özneldir.

Metafizik ve ontoloji

- Metafizik: varlığın ve gerçekliğin en temel ilkeleri; kapsamı tarih içinde değişti.
- Ontoloji: varlıkların özellikleri, türleri ve birbirleriyle ilişkileri.
- Fark kapsamın genişliğindedir; bazı filozoflar ontolojiyi metafiziğin alt dalı, bazıları bağımsız bir alan sayar.

Arkhe: ana madde arayışı

- Varlığı ilk ele alan Thales'tir (MÖ 6. yüzyıl); arkhe, değişen varlıkların ötesindeki değişmeyen ana maddedir.
- Thales su · Anaksimandros apeiron · Anaksimenes hava · Herakleitos ateş · Demokritos atom
- Sofistler: varlık sürekli değiştiği için değişmeyen bir özü olamaz; böylece varlığın varlığı da tartışmaya açılır.

Birinci problem: Varlık var mıdır?

- Nihilizm: tözsel anlamda varlık yoktur. Gorgias: hiçbir şey yoktur · varsa bilinemez · biliniyorsa aktarılamaz.
- Realizm: varlık vardır (Aristoteles); realistler varlığın ne olduğu konusunda ayrılır.
- Aristoteles: her varlık madde (değişir, duyularla algılanır) ve formdan (öz; değişmez, akılla kavranır) oluşur.

İdealizm: gerçeklik zihinseldir

- Platon: duyular dünyası idealar dünyasının kopyasıdır; asıl varlık akılla kavranan idealardır.
- İbni Sina: mümkün varlık (var olur, yok olur) ve zorunlu varlık (varlığı kendinden; Tanrı).
- Hegel: asıl gerçeklik tindir; tin tez, antitez ve sentezle (diyalektik) değişerek varlıklar dünyasını meydana getirir.

felsefesinifi.com

Materyalizm: gerçek olan maddidir

- Demokritos: bölünmez ve değişmez atomlar (atomcu materyalizm) · Hobbes: var olan her şey cisimdir (cisimci materyalizm)
- De La Mettrie: makine insan; ruh, akıl ve irade bedenin işlevidir.
- Marx: diyalektik ve tarihsel materyalizm; Hegel'de değişen tin, Marx'ta maddedir.

Düalizm ve oluş felsefesi

- Descartes: insan iki tözden oluşur; ruh düşünür ama yer kaplamaz, beden yer kaplar ama düşünmez.
- Herakleitos: her şey değişir; değişimi düzenleyen logos değişmez.
- Whitehead: evren bir kez yaşanıp tekrarlanmayan olaylardan oluşur.

Fenomenoloji ve varoluşçuluk

- Husserl: varlığın özü insanın bilincindedir; ön yargılar paranteze alınınca geriye değişmeyen öz kalır.
- Sartre: insan dışındaki varlıklarda öz varoluştan önce gelir; insanda varoluş özden önce gelir.
- İnsan özünü özgürlüğüyle kendisi belirler ve her eyleminden sorumludur.

Felsefi metin incelemek

- 1. kavramlar · 2. problemler · 3. argümanlar · 4. argümanların gerekçeleri · 5. eleştirel değerlendirme
- Berkeley'e göre var olmak algılanmaktır; algılanan şeye gerçek deriz.
- Hilmi Ziya Ülken'e göre varlık ile oluş birbirini gerektirir; görünüş ile gerçek birbirini tamamlar.

felsefesinifi.com

Kendini Dene

Ad Soyad: .....
Sınıf / No: .....

A. Çoktan seçmeli

1. Bir şeyin meydana gelme sürecine ne denir?
   A) Öz
   B) Oluş
   C) Töz
   D) Fenomen

2. Bir öğrenci, gece gördüğü yıldızın ışığının yola çıktığı andan bu yana o yıldızın değişmiş olabileceğini öğreniyor ve "Gördüğüm şey yıldızın kendisi mi, yoksa bende beliren bir görüntü mü?" diye soruyor. Öğrencinin sorusu hangi ayrımla ilgilidir?
   A) Zorunlu varlık ile mümkün varlık
   B) Tez ile antitez
   C) Metafizik ile ontoloji
   D) Görünüş ile gerçeklik

3. "Varlık var mıdır?" sorusuna olumsuz cevap veren akım hangisidir?
   A) Nihilizm
   B) Realizm
   C) İdealizm
   D) Materyalizm

4. Bir marangoz, sandalyeyi yapmadan önce onun ne işe yarayacağını ve nasıl olacağını bilir. Sartre'a göre bu durum sandalye için neyi gösterir?
   A) Varoluş özden önce gelir.
   B) Sandalye kendi özünü kendisi belirler.
   C) Öz varoluştan önce gelir.
   D) Sandalye bir ideadır.

5. Hegel ile Marx'ın değişimi açıklarken kullandığı ortak yöntem hangisidir?
   A) Paranteze alma
   B) Metin inceleme
   C) Arkhe arayışı
   D) Diyalektik

6. Var olan her şeyin eni, boyu ve derinliği olan cisimden ibaret olduğunu savunan filozof kimdir?
   A) Demokritos
   B) Hobbes
   C) Descartes
   D) Husserl

7. İbni Sina'ya göre çevremizdeki maddi varlıklar hangi varlık türüne girer?
   A) Zorunlu varlık
   B) İdea
   C) Mümkün varlık
   D) Tin

8. Felsefi bir metni incelerken argümanlar belirlenmeden hemen önce hangi adım gelir?
   A) Problemlerin belirlenmesi
   B) Argümanların gerekçelerinin gösterilmesi
   C) Eleştirel değerlendirme
   D) Sonucun yazılması

B. Doğru mu, yanlış mı?

1. Felsefe varlığı fiziksel dünyayla sınırlamaz.	D / Y
2. Bilim, varlığın var olup olmadığını sorgular.	D / Y
3. Aristoteles'e göre form duyularla algılanır.	D / Y
4. Realist filozoflar varlığın var olduğu konusunda birleşir.	D / Y
5. Herakleitos'a göre değişimi düzenleyen logos da sürekli değişir.	D / Y
6. Husserl'e göre özün bilgisine ulaşmak için ön yargılar paranteze alınır.	D / Y

felsefesinifi.com

C. Eşleştir

Soldaki kavramın yanına sağdaki doğru açıklamanın harfini yaz.

1. Thales ( )	a) Varlık bölünmez ve değişmez atomlardan oluşur
2. Demokritos ( )	b) Zorunlu varlık ile mümkün varlığı ayırır
3. Platon ( )	c) İnsanda varoluş özden önce gelir
4. İbni Sina ( )	d) Ana madde sudur
5. Husserl ( )	e) Özün bilgisi için paranteze alma
6. Sartre ( )	f) Asıl varlık idealar dünyasındadır

D. Düşün ve yaz

1. Telefonundaki bir fotoğraf filtresini düşün. Ekrandaki görüntü mü gerçektir, kameranın karşısındaki manzara mı? Görünüş ile gerçeklik ayrımını kullanarak yaz.

2. "Gerçek olan maddi olandır." ve "Gerçek olan zihinsel olandır." görüşlerinden hangisini daha ikna edici buluyorsun? Bir filozofun görüşüyle gerekçelendir.

3. Sartre'ın "insan özünü kendisi belirler" görüşünü kendi seçeceğin bir örnekle açıkla.

felsefesinifi.com

Cevap Anahtarı

A

1. B) Oluş
2. D) Görünüş ile gerçeklik
3. A) Nihilizm
4. C) Öz varoluştan önce gelir.
5. D) Diyalektik
6. B) Hobbes
7. C) Mümkün varlık
8. A) Problemlerin belirlenmesi

B

1. Doğru
2. Yanlış
3. Yanlış
4. Doğru
5. Yanlış
6. Doğru

C

1. Thales: d
2. Demokritos: a
3. Platon: f
4. İbni Sina: b
5. Husserl: e
6. Sartre: c

felsefesinifi.com